

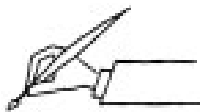

El glatir de les paraules

El beat Gonçal Vinyes Masip (Xàtiva, 1883-Vallès, 1936) va desenvolupar una intensa labor cultural en el terreny de la recerca històrica, la investigació arqueològica, el periodisme –amb la direcció de *El correo setabense*– i la poesia. El llibre que ara presentem recull un bon exemple de la seua tasca literària.

Sovint un autor creix tant com els seguidors i els imitadors perpetuen les seues característiques individuals. Passa el mateix amb els moviments literaris, la força dels quals depèn del nombre de

practicants. Així és que en parlar de Llorente i de la seua adscripció a la Renaixença el fem gran no només per la seua obra, sinó també pels epígons, d'altra banda condemnats a un segon plànol que els di-

SEMBRANT LA VIDA.
POESIA I COMPROMÍS

GONÇALVINYES

EDICIÓ A CURA D'ANTONI LÓPEZ I QUILES

COL·LECCIÓ «RENT», 4

92 PÀGINES / 978-84-96545-97-7 / 12 EUROS

EDITORIAL DENES, VALÈNCIA, 2009

gereix i, posteriorment, els anul·la al cap del temps. És per això que només tenim ulls per Llorente i, de la resta, res. No és un cas únic a casa nostra; l'escola postcalderoniana valenciana, per exemple, presenta grans autors en castellà que avui només són consumits pels estudiosos del Barroc i mai apleguen als escenaris. Vinyes creix a l'ombra del llorentisme –com Martínez i Miret o Garcia Giroña– i practica una poesia de voluntat virtualment disèmica, ja que d'una banda fa servir un apropament amb lèxic planer i casolà al lector menys experimentat, fins i tot negat per l'assoliment poètic i enlluernat per les rimes fàcils, i de l'altra amaga una segona lectura més fructífera que cerca la medul·la literària, el veritable aprofundiment del significat de la paraula. Vet ací, doncs, que segons com ens apropem als textos de Vinyes n'extraurem bé una visió planera i tangencial, gairebé decorativa i paisatgística, o bé una mirada substancial i fèrtil. Aquest esquema dual ja fou conreat amb èxit per Machado, valorat com poeta entès pel poble i per la intel·lectualitat. Ací, és clar, ens trobem altres símbols («cercat», «alcàsser»...) que tal com hom pot comprovar adquireixen, en ascendir a un estadi més elevat, un caire més profund que transcendeix els tòpics més coloristes. Vinyes també mostra gran interès per evidenciar la seua filiació genètica i històrica vinculada a Xàtiva, la qual cosa

desencadena un valencianisme que recorre els seus escrits. En els seus poemes, el món s'explica a partir de l'entorn que l'ha vist naixer, créixer i exercir la seua vocació

sacerdotal. Personalitza la seua ciutat, la idealitza, la sacralitza i la nodreix d'una mitologia casolana a l'abast entenedor del seu veïnat. D'ací que aflore en els seus poemes un nacionalisme del qual fera bandera en les seues col·laboracions en prosa, tant periodístiques com de caire històric i, en aquest sentit, el *Poema de la terreta* esdevé un text plenament inserible dins del romanticisme conservador. Sens dubte, és en aquest projecte, format només per cinc poemes, on millor es manifesta decididament parnassià, tot atorgant-li al metre –comptat a la castellana– i a la rima una estructura que ressalta l'embolcall de sentiments i impressions contemplatives, tot i l'amalgama temàtica regionalista, garbellada d'un idealisme avui estantís, que tot ho abasta. A banda de captar lectors setabians, com que l'interès del poemari és més filològic que no poètic, es nota l'absència de criteris d'edició que ajuden a valorar tan els possibles canvis d'adaptació ortogràfica com els manteniments de barbarismes. D'altra banda, la poesia vinyessa, com la d'altres contemporanis oblidats, demana un lloc, ni que siga en l'apartat dels epígons, dins de la història literària valenciana.

□ Pasqual Mas i Usó
Lletres Valencianes, n° 28

«Veus? tots aquests ja estan morts»

Amb aquest poemari Ramon Guillem reflexiona sobre el pes de la vida i els al·licients que encara ajuden a tirar endavant, a il·lusionar-se.

ABISME I OCELL

RAMON GUILLEM

PREMIAE DE POESIA DE BURJASSOT

COL·LECCIÓ «BROMERA POESIA», 85

79 PÀGINES / 978-84-9824-665-0 / 14,50 EUROS

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2010

Una de les coses que més sobta d'aquest llibre, és la capacitat gairebé infinita de la poesia, del poeta, per reflexionar sobre el món on viu, sobre les experiències que s'acumulen a la vida. Així, Ramon Guillem, amb la sensació d'haver travessat el *mezzo del cammin della vita*, gira els ulls cap enrere i recompta els morts: aquest és l'abisme únic i final: pare, amics, familiars i coneguts o desconeguts. Fins i tot els paisatges com l'albufera han mort: «Sempre que mire fotografies antigues / l'amic diu: / «Veus? Tots aquests ja estan morts». Així, entre el simbolisme i la quotidianitat, bastirà el poemari. És, la primera part del llibre, desolada. Decididament desolada, amb molts pocs punts de fuga per on reprendre l'alè. Fins i tot podríem afirmar que els pocs moments on sembla que ens deixarà respirar només ho fa per colpejar amb més destresa, després: «M'he preguntat tantes vegades per què escric / que fins i tot alguna nit de pluja insomne / he cregut intuir-ne la resposta. / I m'he enganyat, sí, com l'error del cos / que s'estima i s'abandona, o com la terra fèrtil / que l'excés de llum transforma en erma, / o com l'absurd prestigi de la mort, / de vestit elegant i gris, tallat a mida». Al cap i a la fi «una mort és la memòria de totes les morts».

Tanmateix, com el mateix títol *Abisme i ocell* indica, el món no és només negre i a més de l'abisme de la primera part trobem l'ocell a la segona, que, tanmateix, sempre tindrà l'abisme al retrovisor. Així, aquesta segona part més «optimista» se subdivideix al seu torn en dues subparts que recullen els motius per l'esperança.

La primera, de títol evident («Tot i la fosca») planteja la salvació a través de l'amor o el desig. És aquesta una salvació menuda, quotidiana, però concreta i constatable. I, el més important, esperançadora: «Com un fil d'aigua, / callada, la vida sempre brolla / entre les esquerdes de l'ombra». Això escriu al primer poema de la darrera subpart, «Pedra foguera», on ens mostra la resta d'elements que l'ajuden a salvar-se. D'entre tots destacarà, però, l'escriptura i la lectura: la literatura.

Podríem assegurar que ens trobem davant d'un llibre madur i de maduresa, possiblement una de les fites de l'autor i, en tot cas, una joia literària que també ajuda a salvar-se al lector, una manera de descobrir «que, de vegades, / fins i tot els déus / tenen un forat a les butxaques». Encara que, ben mirat, l'ocell pot sobrevolar l'abisme, però mai no el negarà.

□ Josep Lluís Roig
Lletres Valencianes, n° 28

Corona poètica

Atesa la qualitat de la proposta reunida al *Cançoner del Magnànim 2008* pagaria la pena celebrar un cinc cèntims aniversari cada dia. Vint-i-quatre poetes aplegats de tot l'àmbit geogràfic de l'antiga Corona d'Aragó reten homenatge amb els seus versos a les mateixes passions que va cobejar el gran Rei Alfons.

CANÇONER DEL MAGNÀNIM 2008

RICARD BELLVESER, GONZALO SANTONJA (EDS.)

COL·LECCIÓ «ANTOLOGIA»

282 PÀGINES / 978-84-7822-548-4 / 14 EUROS

INSTITUCIÓ ALFONS EL MAGNÀNIM, VALÈNCIA, 2009

Evocadora Francisca Aguirre (Alacant, 1930), «porque la Prensa siempre se las arregla/ para despertar a las hienas». Vol Lola Andrés (València, 1961) habitar el temps sense perir-hi, «Una aroma retuda, però, s'escampa/ per la sang, en silenci». Dibuixa Josep Ballester (Alzira, 1961) el paral·lelisme del paisatge físic i emocional, «Els difunts, sovint, cisellen la nostra insignificant existència». Sobreïu el poeta Guillermo Carnero (València, 1948) a la pantomima de la mort, «*Me has quitado el refugio de los mapas*». Irònic l'italià Emilio Coco, «*Ya no tienen espinas nuestras rosas*».

Diu el català Carles Duarte que la mort se'ns assembla, «La mort és un nom lent/ que el meu cos aprèn a pronunciar». L'aragonés Ignacio Escuin sap que La Quinta Avinguda té malucs poderosos, «*El mundo siempre esconde una sombra tras la tuya, la amenaza es per-*

manente». Dimitris Juliarakis (Atenas, 1957), elegíac, l'univers pendent del destí d'una mosca, «*la ilusión de que puedo a una época muerta/ a través de las neuronas de tus alas/ transparentes al menos por un momento/ traer de vuelta y darle vida*». Gaspar Jaén i Urban (Elx, 1952) aporta la sòlida ficció de l'arquitectura literària, «*la ciutat/ és ara només aquesta flaire de la vall del Po,/ aquesta remor llunyana de càntics*». Silvia Monrós (resident a Belgrad des de 1961), «*Escribiendo acaso nos salvemos del poema./ Tal como la poesía acaso nos salve del amor*». Giovanni Occhipinti, càntic del no esperat, «*mi natural propensión a no/ pertenecerme a no ser de nadie./ A no ser nadie*». El turc Adnan Ozar, reconciliat amb la terra, «*la lluvia bajaba de las ventanas como un rezo; / el huérfano humano se llenaba con el espíritu de la tierra...*». Josep Piera (Beniopa, 1947), reflexiona davant l'horror de Nova York massacrada, «*En temps de crisi, els poetes perden les paraules*». Ponç Pons (Menorca, 1956), paisatge immolat, «*Ser felicités és un plagi,/ escriure un deure amarg*». Vessa Antonio Porpetta (Elda, 1936) mar emocionada, «*vencidos por la muerte/ pero jamás vencidos por el tiempo*». Jaime B. Rosa (Bellreguard, 1949), morir per viure en el llenguatge, «*Lo posible no somos nosotros*». Alfredo Saldaña

(Toledo, 1962), «*El mundo se esconde detrás de la palabra*». El valencià Tomás Segovia cohabita la llum, «*Que nunca me engañaron/ Que vivir era eso*». Jaime Siles (València, 1951), en la culminació del desig hi ha la mort, «*porque la ilusión de vivir es la falacia de todo poema/ como su máxima mentira es su lector*». Emilio Paolo Taormina (Palerm, 1938), «*la mañana/ imitó/ tan bien/ el azul/ del mar/ que los geranios/ se volvieron/ peces*». Manuel Vilas (Barbastre, 1962), «*Me está matando esto de vivir una sola vida*». Jordi Virallonga (Barcelona, 1955), «*Que es tan nuestra la muerte/ como ajena la suerte de la vida*». Conclou la magnífica collita italiana amb Lucio Zinna, «*siento/ que me iré con mis angustias me iré/ inquieto a mi quietud*».

□ Miquel Martínez
Letres Valencianes, n° 28

La solidesa d'una veu plena

Antoni Prats (Sueca, 1946) és poeta, bàsicament poeta amb quasi una desena d'obres publicades. D'una solidesa i una solvència literàries indubtables, ens presenta en el seu darrer poemari el dietari líric d'un escriptor que combina potència i sensibilitat d'una manera admirable.

LA JOIA

ANTONI PRATS

PREMI IBN JAFADJA. CIUTAT D'ALZIRA, 2009

79 PÀGINAS / 978-84-9824-649-0 / 14,50 EUROS

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2010

A diferència de l'Antoni kavafià, aquell a qui el déu abandona, aquest Antoni, a l'altre extrem de la Mediterrània, de Dènia a Alexandria, manté vivíssim el geni poètic que es revela des del 1981, amb aquell llibre, tan llunyà com perfectament vigent, titulat *Epigrammata*. És per això que amb *La joia* retrobem el poeta de veu poderosa, i justament de la «pròpia» veu perquè en aquest obra descobrim una mena de dietari líric, amb un fort component de narrativa, que ens permetrà compartir el seu ric món interior. Aquesta riquesa se'ns ofereix tots els seus matisos, fins i tot en els del dolor que asseca i endu-reix la mirada del lector.

No ens ha pertocat viure en una època que facilite en excés la difusió de les grans personalitats o individualitats literàries, almenys en la parcel·la que de Parnàs sobre la terra li pertoca a la nos-

tra república literària, però autors com Antoni Prats, de tasca pacient, sòlida, imparabile i indiscutible, eleven de manera contínua el nivell literari. En l'era de la banalització i la inundació informativa, escriptors com aquest constitueixen el corrent sanguini que alimenta «la morta viva».

Cal doncs, reivindicar un escriptor com Antoni Prats, que sense escarafalls, amb una tasca cultural paral·lela important, com és la direcció de la revista *L'aiguadolç*, recorre amb plenitud els camins literaris.

En aquesta obra destaca el caràcter narratiu centrat en el «jo» poètic, en el seu discurs íntim. Amb anotacions que s'escampen des del 2006 fins el 2009, s'hi recull tot l'ampli ventall d'impressions que la gran capacitat poètica de l'escriptor ens permet. En algunes ocasions la sensació esdevé quasi immersiva moralment. El llenguatge resulta clar, nítid i pròxim, deutor de la voluntat comunicativa del poeta.

Entre els temes que recorren l'obra, destaca el de la constatació del pas del temps pres com a canemàs on encabir, o deixar-hi fixats, els esdeveniments que marquen l'existència del poeta com a cicatriu o com a raigs de llum. No predomina el to elegíac ni el vitalista, ans el contrari, es barregen ambdós com talment s'esdevé

a la realitat, a la pròpia vida. Dividida l'obra en dues parts, «L'oblit» i «L'aventura», marquen potser dues zones, on l'oblit recupera absències i l'aventura esdevé la d'estimar, però potser tan sols perquè la poètica d'Antoni Prats presenta una amplitud i una intensitat suficients com per a crear un llibre a cada poema, en la seua individualitat i força expressiva.

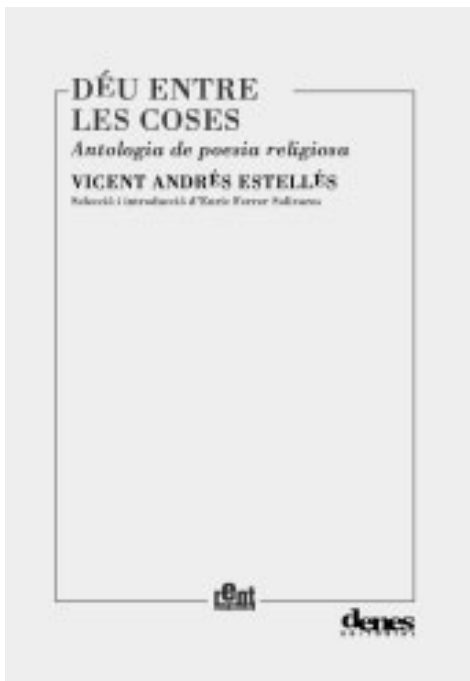
La joia és plena de petites obres mestres, però nosaltres, des de la limitació, n'assenyalaríem especialment un parell, com ho són «Dol» i també «Gotera» (un poema, aquest, que mai ningú no hauria de poder escriure).

□ Alexandre Navarro
Lletres Valencianes, n° 28

La descoberta d'un poeta transcendent

En un intent de combinar autors nostrats (com ara Martí Domínguez o Gonçal Vinyes) i figures representatives del pensament religiós contemporani europeu (com ara John Henry Newman, Simone Weil o Giuseppe Capograssi), l'editorial Denes ens sorprén amb la publicació de *Déu entre les coses*, una antologia de la poesia religiosa de Vicent Andrés Estellés a cura d'Enric Ferrer Solivares.

Sempre s'ha dit que Estellés és sobretot un poeta realista, humanista, èpic, narratiu, eròtic, quotidià i, fins i tot, reivindicatiu. Però mai ningú no s'havia atrevit a definir-lo també com a poeta transcendent en el sentit més ampli del terme. Transcendent pel fet de fer front a les seues pors i interrogar-se sobre les grans preguntes que situen l'ésser humà sol davant d'ell mateix i de la mort. De la tensió d'aquest debat monològic sobre la fragilitat humana i la impossibilitat d'alterar la realitat d'un present angoixant mitjançant la ràbia, emergeix la mirada profunda d'un Estellés que aconsegueix cridar l'atenció sobre una realitat que transcendeix amb escreix la literalitat de la denúncia de les seues paraules. Amb la sola exposició dels seus temors com a individu i com a col·lectivitat, Estellés s'interpel·la hu-

DÉU ENTRE LES COSES

VICENT ANDRÉS ESTELLÉS

EDICIÓ I INTRODUCCIÓ D'ENRIC FERRER SOLIVARES

COL·LECCIÓ «RENT», 6

114 PÀGINES / 978-84-92768-10-3 / 11,54 EUROS

DENES, PAIPORTA, 2010

manament sobre el mal, la frustració, el dolor i el patiment com a expressions d'una experiència poètica i filosòfica que, segons el curador d'aquesta antologia, es debat entre l'Eros i el Thánatos.

Amb el pòsit d'una sòlida formació teològica i el crèdit d'un bagatge de crític literari solvent i rigorós, Enric Ferrer ens acara amb un dels vessants més desconeguts i més poc tractats de l'obra estellesiana: el seu vessant religiós, el seu anhel per davallar a l'infern de la tenebra per escatir el secret d'una veritat no sempre satisfactòria. La seua, la de l'home que, malgrat el determinisme d'una existència hostil i tràgica, planta cara al destí i el ret a un duel a vida o mort. És aquesta tensió interior, de reminiscències ausiasmarquianes, la que delimita els termes de la gènesi d'aquesta lluita fratricida. Sagnant sí, però no absent d'una certa esperança de salvació.

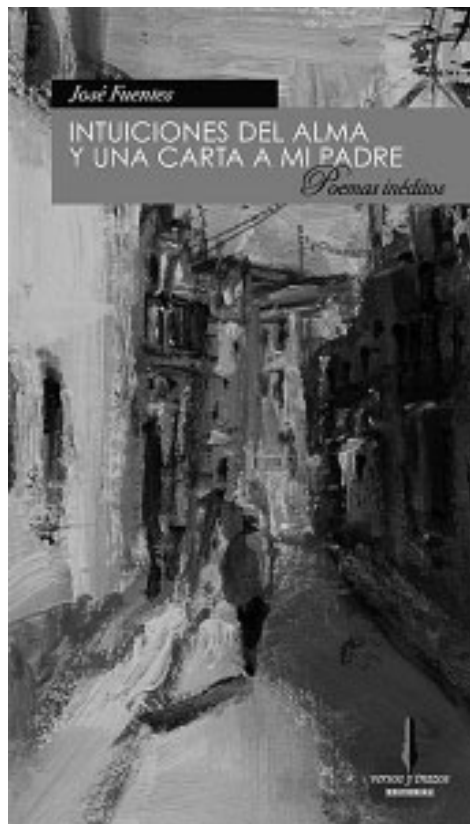
Com un correlat del que al seu dia va passar amb la relectura més mundana de l'obra mística de San Joan de la Creu i de Santa Teresa de Jesús, però a la inversa, Enric Ferrer analitza la producció poètica d'Estellés des d'una perspectiva més espiritual. Més enllà dels clitxés que redueixen Estellés a l'àmbit d'una poesia amorosa, eròtica o si es vol, pornogràfica, aquesta antologia presenta una visió més existencialista de la seua

poesia entre 1950 i 1970, el període més fecund de la seua obra literària. Tot i tractar-se d'una aproximació a la poesia religiosa estellesiana, l'anàlisi introductòria que encapçala aquesta antologia forneix al lector una radiografia de les claus interpretatives d'un univers reblit d'imatges simbòliques i conceptuals poades de les sagrades escriptures i d'una llarga tradició literària que des de Ramon Llull i fins al segle XX recorre tota la història de la nostra literatura. Per damunt de l'efectisme del verb i de la dermis del llenguatge provocador o col·loquial amb què sovint identifiquem Estellés, aquesta antologia ens permet alçar la mirada i veure un Estellés diferent, un poeta descarnat però alhora condescendent, indignat però també pacient, frustrat però a vegades també esperançat en un futur que tracta d'albirar en la foscor d'una nit il·luminada per una incipient però intensa llum interior. Eixa és la seua esperança, la de la redempció, la que li permet allunyar-se de la fatalitat del seu present angoixós i l'enlaira per sobre del seu sofriment personal.

Així se'ns mostra l'altre Estellés, el poeta transcendent que ara ens descobreix Enric Ferrer Solivares en aquesta suggerent antologia de la seua poesia religiosa.

La soledad es una luz

En el libro que hoy reseñamos, *Intuiciones del Alma y una carta a mi Padre*, de José Fuentes, hay una nobleza de hondo decir que no oculta ecos reconocibles. Los logros se acumulan y marcan un ritmo ascendente. Siempre necesita el vate pasional las bridas del concepto.

INTUICIONES DEL ALMA Y UNA CARTA A MI PADRE

JOSÉ FUENTES

COL·LECCIÓ «VERSOS DE YEDRA»

98 PÀGINES / 978-84-937494-0-8 / 10 EUROS

VERSOS Y TRAZOS EDITORIAL, VALÈNCIA, 2009

El prologuista, José Félix Escudero, trae a colación las palabras de Goethe, «la patria del poeta es la poesía». Y no tarda en llegar su apuesta, «José Fuentes (...) es el habitante perfecto de esa patria humilde y exigente que es la poesía». Reconoce influencias de Neruda, Salinas, Colinas y Lorca. Y añado yo, aliento de Miguel Hernández.

Libro de amor y soledades. ¿Qué es la nada? «Los relojes yacen junto a lo violines». Otorga el poeta a la amada la carnalidad del universo; mucho arriesga el hombre, condenándose al todo o a la nada, «envolvías en tu pecho el mundo». Nerudiano, este amor volcánico, porque el poeta inventa a la amada. Lo crepuscular, puerta a la verdad. Periférico, satélite, el poeta, respecto del amor que crea, «Quiero que mi voz te llegue y te pueble», siendo el olvido el amor, pero por otros medios, «Déjame partir hacia el ocaso», y, lorquiano, «El dolor ha cerrado los ojos de la luna». Siendo tiránico el amor, la ideología que subyace en José Fuentes es el anhelo de libertad, «El agua, flor abierta en la mirada,/ en su juego eterno por lo valles que se esconden,/ ha liberado los desvanes del horizonte,/ va cerrando los ojos, va abriendo el alma/ al sueño de una pureza con alas de libertad».

El poeta pide a la mujer, «Déjame acariciar tu silencio», consciente que, en el

amor, perder no es una derrota, «Andarán cien hombres los campos/ Pero ninguno traerá la espiga, / Ciegos, inaccesibles, soledad y vacío». Parece el amor indestructible, una vez creado, más allá de los avatares que sufran sus protagonistas, «si te hice daño, amor, / déjame en un furioso crepúsculo, / que cuando la tarde/ calme su fuego/ y tú desees volver/ sobre nuestra huella,/ puede que en él/ me encuentres».

Sorprende positivamente la valentía de la Carta a mi Padre, «¿de dónde viene mi voz?», y las definitivas certezas, «ahora que mi voz/ sólo es viento que te busca». Los poemas inéditos aportan mayor madurez que Intuiciones del Alma; surrealizante, en relación al flujo poético, goza de una mayor contención merced al concepto, «El triste mendrugo de pan tenía la forma de dios». A este apartado pertenece el poema «Nocturno de oriente», para mí el mejor, «la madre, que ve a su hijo arrancarle esquiras al cielo / y dejarlas en las fauces de la triste mañana». Finaliza el volumen con doble homenaje a Lorca, trasladado el escenario poético a Nueva York, «No hay palabras para tantos hombres olvidados». Una sugerencia para futuras ediciones: dejar para el final Carta a mi Padre.

□ Miquel Martínez
Lletres Valencianes, nº 28